LOS GASPEJAIRES D'AUBRAC

Artemon DURAND Lo Picoral

transcripcion normalisada de Gerard FERRAND

CANT PREMIÈR

Escotatz, parents, amics e vesins,
Vau contar l'aspect de nòstre païs,
Son ancian renom, sa glòria durabla.
Musa, a mon projet siagas favorabla,
E tu, dius dels arts, sabent Apollon,
Dirija ma voès, ambe ton violon.

Lo viscomte Alard, dins lo moièn-atge,
En Espanha anava en pelerinatge.
Al mièg d'un grand bòsc seguèt atacat
E faguèt lo vòt que, s'èra pas tuat,
Fondariá un convent, per reconeissença,
Ont lo voiatjur trobariá assistença.
Tenguèt sa promessa e, l'agent bastit,
L'apelèt Aubrac - un nom bièn causit !

Dotze cavalièrs servissián d'escòrta
Als riches passants ; lo paure, a lor pòrta,
Reçaupiá una micha, o la caritat.
Lo ser, quand lo temps èra estat neblat,
La campana granda, a grand trin sonada,
Fasiá retronir tota la contrada.

De luènh, los perduts ausissián l'apèl
E, guidats pel son, venián vas l'otèl,
Certens d'i trobar, per sauvar lor vida,
Lo fuòc alucat la taula garnida.
Quand lo voiatjur èra un grand senhor
Aviá a costat d'el de damas d'onor
Que lo servissián pendent sa vesita
E sai, cauques còps... devinatz la suita !...
Lo rei Françoès Un i passèt tres jorns,
Charmat d'i trobar tansas de doçors.
S'aquel mot, bigòts, vos met en colèra,
Vos dirai d'anar consultar l'istoèra.

La causa anèt bièn pendent tres cents ans.
Mas puèi, desobrats, riches e gromands,
Emblident lo but de lor existéncia,
Los moènas visquèron dins l'indoléncia.
Lor pus grand socit, après dejunar,
Siguèt lo fricòt qu'aurián per dinnar !

Dison que lor sopa èra ben tant grassa
Que lo cosinièr, tot'n crostent l'olassa,
Fasiá flamejar son fuòc amortit.
Atanben aviá lo morre florit
Lo ventre redond e la pèl lusenta !...

Ara de bon cur cadun ne plesenta,
Mas, per los téner dins aquel estat,
Nòstres reires-vièlhs an belcòp trimat.
A la fin, sadols de tant de misèras.
Lasses de pagar, del fruch de lors terras,
Lo dèime al convent, la talha al castèl,
Brutlèron los nius - per caçar l'aucèl !
Encara la torre, lor citadèla,
Lor fònt, la campana, ambe lor capèla
Son en parfèt estat de conservacion.
Lo resta es tombat dempuèi un bèl briu.
Aquel luòc de patz e de penitença
Uèi es un sejorn de rejoissença.

L'aspect del païs tanben a cambiat.
D'ancièn temps, pareis qu'èra pus boèsat.
A perdut l'orror de la solituda.
D'aquí lo regard saila una estenduda
Que compren benlèu cent lègas de torn.
Quand lo cèl es clar, aval, val mièjgjorn,
Vesètz blanquejar de nèus eternèlas.

Pus prèp una mar d'espigas rossèlas.
Lo Causse ambe sos campats de froment
Ondeja al solelh ; al mièg, cranament,
Coma un grand vaissèl, nòstra capitala
Flòta amb lo cloquièr de sa catedrala.
Ò! quanses de còps, quand èrem pichons,
Nòstre vièlh pepin - siaga davant Dius ! -
Nos aviá parlat d'aquela mervelha !
Disiá que sus tèrra èra sens parelha,
Qu'èra talament vesina del cèl,
Qu'un òme - d'amont – sembla un aucèl !
Mas el l'aviá pas al ras admirada.
Son anma pr'aquò deu ben èstre estonada
Pecaire ! se vei, uèi, del Paradís,
La Torre qu'Eiffel a facha a París !...

Las Trucas, val nòrd, dins los èrs quilhadas
Mòstran fièrament lors cropas boèsadas.
En bas, los faus verts sailan lo valon.
Lo puèch es vestit de polit gazon.
Uèch meses de l'an la nèu i blanqueja.
La travèrsa negra e la bisa freja
Li cargan sovent un capèl marron,

D'eciras l'ivèrn, de nèblas l'estiu.
S'aimatz susquetot la bèla natura,
L'ombreta, las flors, la doça verdura,
Vòstre uèlh i serà charmat e ravit,
Talament l'endrech es vert e florit.
Entendètz d'aquí bramar las vacadas,
Darrièr lors abrics de cledas ramadas.
Los gais montanhòls, quilhats sus un truc,
De suita qu'an mols fan petar un aüc,
Prompt coma lo tròn, trufaire e sauvatge,
E puèi al masuc van far lo fromatge,
La gaspa, lo burre, e lo sarrasson !

Vos diriái cossí, o savètz pron.
Aiçò me rapèla una genta istoèra.
Espintatz la bièn dins vòstra memoèra.
Plusiors sètz estats, se sètz d'apraicís,
A Regambal-nalt. E ben tres coquins,
Lo fait se passèt n'a cent ans a pena,
I venián sovent farcir la bedena
De forma o de lach, e lo cantalés,
De paur d'un malur disiá pas tròp res.
Mas sa femna, un jorn, siguèt pus rusada.
Los vegent venir de luènh, la lurada
Malonèstament !... se reversinèt
E sus la faissèla atal s'assetèt !
« Que fasètz, borgesa ? » - « O vesètz ben, cache ! ».
E tot escasson mòstra son... visatge !
Tot’n s'acantelent d'aicí e d'alai
Aqueste fasiá las... flors que pensai !
Los coquins, moquets, e de bona sòrta,
Sens se far pregar passèron la pòrta.
Vesètz, quond s'agís d'aborlhar quauqu’un,
Las femnas, sens fuòc, li farián de fum !...

Una crotz aicí marca la limita
De tres evescats. Se rendent vesita,
Los pastors, pareis, i an avut dinnat
Ensemble - cadun dins sa proprietat !

Las Binals, aval, darrièr, son jocadas.
Se jamai avètz las ròdas copadas,
Un òs desplaçat, un nèrvi fauvet,
Acorsatz-i vos ! Mèstre Pierronet,
« Pechaire ! » grira vòstre mal sens pena.
Son renom, cada ans, de pertot li’n mena
De cents e de cents. D'unses còps, l'estiu,
Per ma fe, diriatz une procession.
Jombres, estropiats, garrèls e garrèlas
Li van far paupar ginolhs, parabèlas,
Còstas, e malucs, brasses, espatlas,

E se’n tòrnan grits d'un biais mervelhós !...
Alai, dins l'azur, lo Cantal se dressa,
Coma los ramparts d'una forteressa,
E barra amb orgulh l'immense orizont.
Ençai, val levant, per cambiar lo ton,
Boralda bronzís, cabussa, murmura
E repend dins l'èrt se doça frescura.
Los aures folhuts, de cada costat,
Li fan un arcèu plen d'obscuritat.
Aquí rossinhòls, mèrles e fauvetas
Rescondon lors nius - e lors amoretas !...
Ausètz !... - Lo cocut, al fons del valon,
Sòna sos... parius, tot’n cantent son nom !
Mès cap respond pas, o, quand los apèla
Fan coma « lo chin de Jean de Nivèla »
E dison : « Se canta, aquò’s pas per ieu ! »
Marits, conservatz, aquela opinion.
Vòstre bonur ven de vòstra, ignorença
Vos trobaretz bièn d'abure confiença.
Se cresiatz que sètz de la confrariá
La causa, benlèu ! vos chagrinariá !...
Lo tretze d'abrial, cal que de vegadas,
Lo darrièr qu'an jonch ane a Las Bessadas
Cercar lo fripon !... Mas, per Nicolet,
Dison qu'aqueste an vendrà tot solet!...
Quicòm de ponchut me fissa la lenga,
Mas, per compassion, valrà mai qu'o tenga.
Tant pis, per qu'i sèm, blaguem los banuts :
Se n'a quatre pans los aurà volguts !...
Ara, per finir, contem una fabla,
E riguem un brigalh ; l'ora es favorabla.
Dins certen endrech, dos vesins un jorn
Se discutissián. Cadun, torn a torn,
Disiá que l'aucèl pel l'altre cantava.
Lo gus, entremens, dont mai los cridava :
« Cocut ! Tococut ! » coma s'èra fat !
A la fin se’n van trobar un avocat :
- « Mossur, discutam un dròlle d'afaire !
Digatz-nos, si vos plèt, se no’n penretz gaire
Per saupre per qual canta lo cocut,
Entre nautres dos. » - « Balhatz un escut
De cinq froncs cadun. » Quand ten la pistòla
Respònd : « Mos amics, Cujas e Barthòla
An jutjat lo cas dempuèi un bèl brieu.
Anatz vo’n en patz : Cantava per ieu ! »...

Lo grand bòsc d'Aubrac verdeja e lusís.
Es sustot polit quand l'òlta brandís,
Al solelh levant, son brilhent fulhatge
Ma pluma pòt pas pintrar un tal paisatge.
Mesclats pels faus verts, los drelhèrs d'argent

Se reviran en l'èrt tot’n luminegent ;
Diriatz una mar amb d'ondas blancosas.
Dedins los sanglièrs, en bandas nombrosas,
Coma d'elefants reganhan las dents.
D'unses còps, l'ivèrn, quand fa missant temps,
L'òm i ausís, la nuèch, la voès esfraienta
Dels lops aganits que la fam tormenta.
Mai d'un voiatjur, dins lo temps passat.
I es estat susprés, e lèu fricassat !
Totes coneissètz, me pense, l'istoèra
Del loparon blanc que, dins la Lozèra,
Faguèt tant de mal i a sièis vints sèpt ans.
Mas aquelses d'uèi son pas tant missants,
Sègon lo progrès e la politica !...
Vesètz que Bismarck el mèmes se pica
D'èstre pietadós per nòstre drapèu.
Assoira ! gusàs, que nos fas sollèu !
D'abans tòrna-nos l'Alsaça-Lorrèna.
Pel bòsc trobaretz la dralha romèna
Que Cesar tracèt de Tolosa a Lion.
La legenda ditz uèi que lo demon
Li portèt los ròcs que n'es caladada
E la costruiguèt dins una nuèchada.

Dos curats, pendent la Revolucion,
Per fugir la mòrt se i rescondian.
Alai, per un ranc, vos fan veire encara
La fònt ont bevián ; desempuèi alara
S'apèla, pareis, fònt del Gobelet,
Perçò que, pel ròc, crusèron un trauquet
Pas qu'en i posent l'aiga ambe una tassa !
Coma un uèlh curiós ara se regassa
E sembla espincar, pels aubres folhats,
Los paures proscrits qu'ela a miralhats.
A costat se tròba une pèira espessa :
Aquò èra l'altar qu’i disián la messa !...

Un valon supèrbe al torn s'arrondís.
A la mèma epoca, aquí, de coquins
Jos un soc ? enterrèron lor fortuna.
D'aquò ça i nos ven l'expression comuna :
« Val pas tot l'argent qu'es al Martinet ! »
Lo pòple al jorn d'uèi crei que Ramonet,
Un diables afrós ! podètz préner garda,
Se n’es rendut mèstre e , jalós, lo garda !
Quauqu’un que l'a vist me contava un jorn
Qu'a una gòrja atal coma un trauc de forn !
Quand vos vei sarrar brandís sa forchina
E vomís de fum, mai que cap d'usina !

Çò qu'es pus certen, n'a pas tres cents ans,
Qu'i aviá de fornèls, de fargas, d'estanhs,
Tot lo bataclan que produís lo fèrre.
Èra renommat e ne venián quèrre
De luènh, d'en Provença e del Vivarés.
I fasián de veire, e ne trobaretz
De bocins, s'anatz de vas la Veirièira.
Las cendres de fau n'èran la matièira.

E tot passa ! Uèi d'aubres elevats
Sailan lo debrís dels fornèls tombats.
Los estanhs son plens d'èrbas verturiosas.
Solament, pendent las nuèches nivolosas,
Un grand bruch, de còps, emplís lo valon.
De mila martèls ausètz lo resson :
Dels fabres ancièns aquò son las ombras
Que venon trevar pel las vaissas sombras !...

De delai Mossau, tot’n tirent vas Bòr,
L'òm tròba una fònt, dont l'aiga d'abòrd
Vos glaça las mans. Son nom representa,
Fònt de Bramalop ! la cançon dolenta
Qu'i ditz cada ivèrn lo lop afamat.
Pus luènh Malhabuòu, lo pus nalt quilhat
Dels puèch d'apr’aicís, elèva sa cima.
Tornem vas Aubrac amb aquesta rima.

Sus un puècharèl una torre aval
Rapèla al païs lo temps senhorial.
Aquò’s Belvezet. Lo pòple en colèra
En quatre vingt nòu la fiquèt per tèrra.
Aicí Còstavièlh - un mas isolat -
Ont diables e dracs tenon la sabbat.
La nuèch, l'òm i vei brutlar de candèlas,
Al mièch d'un molon de pèças rossèlas.
Aquí lo banut carga de tresòrs
Aquel que li vend son anma e son còrs,
Puèi, tanlèu qu'es mòrt, viste lo ven quèrre
E lo fa rostir sus un gril de fèrre !...

Sant-Chèli es pus bas. Sos bels prats majors
Verdejan tot l'an ; i trobatz de flors
Tanlèu que la nèu de mars s'es levada.
Sa glèisa altres còps èra fortifiada ;
En cas de besonh, servissiá d'abric
A nòstres ancièns contra l'enemic.
En faciá vesètz une carta immensa
De campets e d'òrts - la carta de França !-
Cada campilhon fa un departament.

Los trufes, los cauls, l'òrdi, lo froment
Pintran dins cadun las jos-prefecturas.
I manca pas res que las escrituras !...

****

Per un pet, per una vessina,
Refuses pas ta vesina.

Quand la femna ven del riu
Manjariá l'òme tot viu

++++++++++++++++++++

CANT SEGOND

Aux Auvergnats de Paris

Ambe sos otèls, sa mina propreta
Aubrac, tot l'estiu, sembla una vileta.
Atanben cad'ans, desertent París,
Nòstres emigrents s'en tòrnan al poïs,
Refescar lor sang, reflorir lor mina.
La gaspa lor es una medecina.
Sovent lor suffís d'un mes de sejorn
Per reviscolar tota lor vigor
E lor tornar far lusir la... codena !...

Lo tren de plaser, per bandas, los mena
Juscas a Rodés, Aumont o Sant-Flor.
Los mèstres-d'otèl, prevenguts del jorn,
Al luòc designat los envòian quèrre.
- Se va far pareis un camin de fèrre
Que los portarà aicí directament.
Podián pas melhor causir lo moment.
Aubrac, dont mai va, carga d'emportença.
Sa prosperitat a pena comença
E vesètz, dejà s'es mai que doblat.
Dusc'ara portant n'es pas frequentat
Que pels gents nascuts dins nòstra contrada,
Mas laissatz agir un brigal sa renommada.
D'abòrd de Rodés, d'Albi, de Milhau,
Damas et mossurs vendràn pauc a pauc
E constataràn que, per lor peitrina,
La gaspa val mai que l'aiga canina
De lor Cauterets o de lor Vichy,
Que los tua sovent, al luòc de los grir !...

Coneisse un vièlhon de vas Sauvatèrra

Que m'a dich cent còps sai que per la tèrra
El seriá confit dempuèi un bèl brieu,
S'un de sos amics, quauqu’un d'Espaliu,
Li aviá pas donat la bona pensada
De venir cad'ans i far sa... bugada !

Conselhan sustot lo lessiu d'Aubrac
A-n-aquel qu'a pas un bon estomac.
Sans èstre doctor, la causa s'explica,
Per que lo grand toat tot còp s'empastica.
I a pas res de tal, per lo metre a jorn,
Qu'un bon refescal... del nòrd al mièjgjorn !...
Se lo moment es a vòstra causida,
Anatz-i del temps que l'èrba es florida :
Alara la gaspa a mai de sabor
E, per la santat, val belcòp melhor.

Musa, se ta fònt es pas atarida,
Ara cònta-nos lo gai trin de vida
Que l'òm deu menar dins aquel sejorn,
Per la i languir pas los tres quarts del jorn.
- Crententz pas, amics, la causa es facila.
Cal laissar, d'abòrd, la flèma a la vila,
E puèi, quand lo temps es bèl, lo matin,
Rescondre pron lèu lo sòm jol coissin
E pels puèchs anar far una passejada.
La volta del cèl es illuminada
Amb de lustres d'aur : al cap d'un moment
Vesètz rogejar lo blu firmament
E rire, al levant, l'aubeta supèrba.
Puèi lo solelhon, sus cada piel d'èrba,
Fa brilhar un diamant de polit rosal.
La gleba lusís coma un grand miralh,
Los gais aucelons, dins lors cançonetas,
Se dison tot plen de tendras causetas.
Respiratz un èrt tant fresc e tant doç
Que lo sentissètz al fons dels paumons
Coma un baume ardent que vos reviscola !...

Del temps, al masuc, la gaspa s'escola.
Cadun, plusiors còps, estorra son bòl,
Polsa, ròta, beu, s'emplís dusc'al còl !
Dins un momenton lo ventre murmura,
Se cal téner prèste a tota oventura.
Lo vent...bas, sabètz, es un ficut vent !
Quand òm l'aus bronzir, l'auratge es certen !...
Tot’n beguent la gaspa, usatz de prudença.
Se sètz calds sustot vos fau la defensa
De ne tastar gessa, o vo’n penedretz !...
M'explique pas mai : cadun m'a comprés.

Puèi randolejatz, l'anma desobrada,
Sens but, sens socit, e vòstra pensada,
Quitent l'univèrs, flòta dins l'azur.
Un estat parèlh ateng al bonur.
Lo jòc roina pas aicí las familhas.
Lo sol qu'i vegetz es... un jòc de quilhas !
E, quand i perdètz, avètz a pagar
Lo vermoth, lo byrrh o lo malagà !

Vòstra matinada atal es tranquila.
Quand ven lo moment, al son de l'esquila,
De bon apetís vos n'anatz dinnar.
Entendriatz, d'abòrd, las moscas volar.
Totes, muts e sords, engulhan la sopa.
E, sans qu'un sergent, coma dins la tropa,
Comande la carga e lo movement,
Los culhièrs van pron regulièirament !
Bolhit, fricandèu, trochas e lo rèsta,
N'i a per cada gost, mas la granda fèsta
Aquò's, pels gromands, un plat d'aligòt,
Vos dirai, pus luènh, qu'es aquel fricòt...
Mas, dins lo salon, ausètz quana fièira !
Las lengas tornar se dònan carrièira,
E sans estalhons, maliciosament,
Descoson la vèsta al paure prochen !

De parlar francés totes se fan gloèra.
Quanes encrocals reçaup la grammèra !
Mas tot passa aicí, sul ton de París :
Ma chère ! - Oh ! la ! la ! - sustot los quidis !...
- Vos fachèssetz pas d'aquela critica.
S'aprene jamai que quauqu'un s'en pica,
Li demandarai, tot'n li clutent l'uèlh,
S'a pas emblidat lo nom del rastèl,
Coma Toniquet faguèt l'altra annada.
Èra demorat un an a l'armada.
Quand tornèt, permòia, èra caporal !
Regde, l'èrt vencur, nimai cap de gal !
Arriba : « Bonzour, diguèt a son paire,
Va bien le couraze ? » Aqueste, pecaire,
Que l'atendiá pas, susprés sul moment,
Li fa dos potons per tot compliment,
E, pensent qu'a set, s'acorsa a la cava...
La maire èra al Prat Redond que fenava.
Lo gojat la i va, la vei rastelar :
« – Coument noummez-vous cette bique-là
Que vous en biquez ? – Qu'es aquel lengatge !
As donc emblidat ton ancièn parlatge,
Toenon ? – Ze crois bien ! Dans le réziman
Nos ne délations que le franciman ! »...
Un autre rastèl pel prat se pausava.

Toenon, que l'orgulh saiques aborlhava.
I montèt dessús, sans i far atencion.
Li trobèt lo nom sans estar un bèl brieu !
L'utís calcigat fa la capleveta
Et flao ! li te va pel nas amb la coeta !
« Diables ton rastèl ! quan pic m'a sacat !
Jomai soi pas ‘stat melhor confirmat ! »
Crida en bon patoès nòstre questionaire.
« Lo provèrbe o ditz, li respònd sa maire :
Del Roèrgue siás, parla roergàs !
O pòrtas escrich ara al cap del nas ! »

Per ieu lo francés me tòca pas l'usa,
Quand pòde a mon grat far piular ma musa.
Rime librament enlai, sans faiçons,
Sachent que pertot tu vòl dire vos !
Un sabent pretend que nòstre lengatge
Es rude. Mossur, venètz al vilatge,
Siatz jove, joial, un brigal amorós,
E per caquetar lo trobaretz doç !...

Ara los amics de la mièja-tassa
Se’n van al cafè , situat su la plaça.
E creseguetz pas que siá trafegat.
Me’n diretz lo gost, quond l'auretz tastat !
I a de bon conhac e lo rom se pica
De venir tot drech de la Jamaica !
Se jamai volètz far saltar un bochon,
Lo vin vièlh del Fèl, melhor qu'al valon,
Sentís la majofa, e val l'Alicanta !
Regretaretz pas lo prètz de la panta.

Cadun a son gost, tot l'oprès-mièjgjorn,
Dins los environs se’n va far son torn,
Los unses pels puèches, d'altres al boscatge.
Los cobles, discrets, cèrcan lo fulhatge !...
Marits, prengardatz qu'aquí vòstre fròn
Creisse pas, savètz... d'un palm vas abans !...
Los frengaires van cèrcar de grauselhas,
D'aires e sustot d'amoras vermelhas.
Se menent pel det, l'èrt misteriós,

Caminan solets, jol regard de Dieus.
L'amiguet culhís per son amigueta
La frucha a plenponhs ; sa genta boqueta,
Dejós e dessús, ne pren la color,
E sos potonets n'an la bona odor !...

Un autre, assetat aval a l'ombreta,
Laissa dins un gorg flotar sa linheta

E lo riu li ditz sa doça cançon.
Tanlèu que la trocha a vist l'ameçon,
Sòrt de jost la pèira ont es resconduda,
Avança, recuòla, e crac..., la goluda
Fretilha dins l'èrt e tòmba pel prat.
Coratge, l'amic, n'auràs lèu un plat.

E tu que vòls far d'aquel paquet d'èrba
Qu'a tant bon perfum ? – Aquò's ma resèrva
De tè de montanha : amb una infusion
D'abòrd l'òm es grits d'una indigestion.

Quand sètz de retorn de la passejada
Tornatz al masuc beure una coflada
De gaspa o de lach, coma lo matin ;
Aquò vos ten luòc d'un bon despartin !

Mas, los jorns que plòu, tot lo monde enraja.
La partida alara al cafè s'engaja,
E trèflas e curs, picas e carrèus
Se prenon a colet coma de borrèus !...
Lo ser Sarralhèr jòga la cabreta.
Lo salon se cambia en gaia museta.
Sovent i son trenta al còp per picar
Lo pas de la valsa o de la polcà.
Mas la pus polida aquò's la borrèia !...
Fintatz-me lo biais d'aquela popèia !
Cossí sos penons viran lèstament !
E sos cotilhons ! Diriatz que lo vent
Coma un torbilhon los li reversina,
E, se se vei pas d'afait, l'òm devina
Que jol debàs blanc i a un molet charment !...
Ò, tu qu'en secrèt aima tendrament,
Fai la bièn dansar ta genta amorosa,
Pren polidament sa talha graciosa :
Tas mans sentiràn palpitar son cur
E veiràs lusir sos ulhons d'azur !...
De còps un concèrt remplaça la dança.
Cadun torn a torn canta sa romança.
Jeremi l'anonça en tambornegent.
E, s'i monca res, aquò's pas aumens
Lo pebre, la sal, ni tot çò que pica !...
Puèi, tota la nuèch, somias la musica !
Antan, un ser d'agost, quand venguèt mon torn,
Comencère atal ma cançon d'omor :

Un cosin de París,
Amont, a la languina
D'una genta cosina
Que demòra al país,
Un cosin de París.

Li escriviá l'altre jorn
« Aimabla Margarida,
Sias l'esper de ma vida,
Garda-me ton amor,
Li escriviá l'altre jorn

Ò! que serai urós !
Dins mens d'una mesada
Ieu t'aurai esposada,
Nos farem dos potons,
Ò!que serai urós ! »

« Cosin, tardes pas mai,
Respondèt l'amorosa,
Ò! que serai urosa,
Quand te possedarai,
Cosin, tardes pas mai. »
Cosineta e cosin,
Desempuèi lor bas atge,
Se parlan de mariatge,
Se son sachuts causir,
Cousina e cosin.

Es vengut lo grand jorn,
Dins la glèisa vesina,

Al cosin, la cosina
A dich òc per totjorn,
Es vengut lo grand jorn.

Pels nòvis, al retorn,
La joiala cabreta,
Lariron ! larireta!
Jòga un regret d'amor,
Pels nòvis, al retorn

Amics, retirem-nos,
Sèm a fin de velhada
Per laissar l'esposada
Sola ambe son espós...
Amics, retirem-nos.

Li digas pas de non,
Ara, dins ta cambreta,
Polida cosineta,
A ton bèl cosinon,
Li digas pas de non!...

Lo lendeman matin,
L'amorosa cosina
Portava su sa mina
L'amor de son cosin .
Lo lendeman matin!...

Lo cosin de París
A pas plus la languina.
Amb sa genta cosina
Totjorn canta e se ritz,
Amont, dedins París !...

Femna vièlha e pan dur
Tenon l'ostal segur

Una femna coma un barralh
D'ont mai trabalha, d'ont mai val

CANT TROSIÈME

Se sètz desobrats, un jorn de bèl temps,
Anatz vesitar los lacs dels Salhens.
Levatz-vos tanlèu que veiretz l'aubeta,
Fasètz umblament una pregarieta
Al gai solelhon, que siá complasent
E que pel camin, tot en lusiguent,
Vos acable pas de sas vivas flamas.
Se sètz... maridats, prenètz vòstras... damas,
Lo plaser serà belcòp pus charment.
Sans explicacions cadun me compren !
Marchatz val levant, e la passejada
Se fa tot lo temps sus l'èrba perlada.
Tot çò que vesètz servís de perpaus.
Entendètz pel sòl bronzir los babaus.
Ausètz dins l'èrt blu trilhar l'alauseta.
Vòstra voès respòn a sa cançoneta.
Atal caminatz, sovent dos a dos,
L'esposa amb l'amic, l'amiga amb l'espós
Segon l'ocasion, l'amistat o l'atge,
E, sens vo'n trachar, fasètz lo voiatge.

Quand sètz arribats, pausatz-vos un brigal
Puèi regassatz-vos : lo tablèu o val.

Los lacs son bordats de frescas jonquinas.
Diriatz dos diamants,doas perletas finas,
Amb de pièlses verts frisats a l'entorn.
Lusisson sustot sul còp del mièjgjorn.

Al dejós del bèl, trobatz la cascada.
A ben pron, pel mens, vint canas d'alçada.
Es curiosa a veire un jorn que fa vent.
L'aiga s'escampilha, amont,en tombent.
L'òlta, d'un buffal, zo ! la reversina
E la trai en l'èrt en genta rosina
Que se’n va pels puèches en luminegent.
Quand lo temps es calme un riban d’argent
Tòmba en murmurent dins la gorga sombra,
Sul darrièr, pel ròc, vesètz dançar l'ombra
D'aquel tulle fin, blanc e trauquilhat
Que lo ribatèl ten de descòutat.
En bas s'espandís una gròta escura.
Mas coma n'a pas qu'un brigal d'obertura
Se i dintra pas que tot’n s'aclatent.
Lo sòl vos passís e conselharem
Als mossurs, que van ne far la visita,
De quitar d'abans... la fina levita !
Altres còps, d'après una tradicion
D'enòrmes gigants l'abitèron un brieu.
La causa pòt pas èstre veritabla,
Mas qual sap portant s'una tala fabla
Auriá pas agut, al començament,
Per poènt de despart, quicòm de certen.
La gròta pòt èstre estada abitada,
Al luòc de gigants, per quauqua puplada
De l'atge de pèira, e, per o probar,
Benlèu sufiriá de l'anar folhar.
Aquò’s pas lo fait d'un paure rimaire,
Ne laisse lo soèn a quauque anticaire !...

Al dessús, vesètz ! las gentas colors !
Quan polit arcèu de fuòc e de flors !
L'aclon luminosa amont es penjada
E fòrma sul gorg una dobla arcada.
Ò ! cossí raiona ! ò ! cossí lusís !
Diriatz lo portalh del bèl Paradís !...

Musa, polsa un paùc e repren coratge.
Puèi continuarem nòstre gai voiatge
Dusc'als lacs de Bòrn e de Sant-Anduòl.
Aqueste, de luènh, sembla qu'es un dòl.
Pas un arbre al torn per li far un brigal d'ombra,
L'aiga vos pareis misteriosa e sombra.
Dison que jamai, per arribar al fons,

N'an pogut trobar de cordèls pro longs.
Altres còps, pareis, portava un vilatge,
Bastit amb de boès, pa luènh del ribatge.
Dins los ancièns temps se lojava atal
Per se garantir del missont bestial.
Ara la legenda, alonguem l'istoèra,
Ditz que lo bon Dieus, un jorn de colèra,
Per punir las gents que fasián lo mal,
Trobèt un moièn cort et radical :
Lor vogèt dessús de sofre e de flamma,
E, coma altres còps Gomorrha et Sodoma,
Òmes, joines gents, femnas, enfantons,
Tot s'englotiguèt dins un trauc afrós !
Atanben, dempuèi, quand l'auratge grònda,
Entendètz aval, dins l'aiga profonda,
De voèses gemir d'un ton pietadós.
Calan se fasètz un signe de crotz.
Puèi, cada cent ans, la mêma setmana,
S'ausís, dins lo lac, un son de campona
Que tinta lo clas d'un entarrament.
Tot aquò lo pòble o crei fermament
Et cad'ans de gents simples de tot atge
Pel l'Espina i van en pelerinatge,
Devociosoment, amb lo chipelet,
De còps, dos per dos, se menent pel det...
De supersticions, pareis, fòrt anticas,
I an mes en onor certenas praticas.
Aquel que sul còrs a quauqua dolor
Cal que, per se grir, ne faga lo torn,
E que puèi, sans crénher la molhadura,
Se i lave bièn de tota solhura.

Dison que mai d'un se n’es bièn trobat,
Mas vo’n fariái pas un certificat...
Lo que vòl, dins l'an, creisser son espèça,
A pas que besonh d'i traire una pèça
De coire o d'argent, se la pèça es d'aur,
Pòt èstre certen d'abure d'abòrd
Un polit ainat ! Après, sa familha,
Per cada garçon, comptarà une filha !...
S’aquò èra vertat, quanses de rentièrs !...
I vendrián de luènh crompar d'eritièrs !...

Se vòstra santat es pas atacada,
E qu'agetz al niu prossa de nisada,
Montatz sus la barca e passejatz vos.
Sètz aquí bressats coma de nenons
E prèsque esfraiats de vòstre coratge.
Las damas sustot an paur d'un naufratge,
E, vegent alai verdejar lo bòrd,

Coma los marins regrètan lo pòrt !...
Ara sètz al mièg : la pesca comença.
Auretz lèu de peis en granda abondença.
Trochas e caboòts, de còps un barbèu,
Tòmban en coetegent al fons del batèu.
Los amics en cur, cada còp d'adressa,
Fan ressontir l'èrt de crits d'allegressa,
E, se clutent l'uèlh, rison tot'n pensent
Al plat saborós qu'auretz en dinnent !...

Jus ardent de l'aubre a la camba tòrsa,
Vèni ranimar lor jòia e lor fòrça.
A l'avança aumens i avètz pervesit.
Un barralh ventrut n'es estat emplit,
E los companhons, a torn, su l'esquina,
An portat pels puèchs la liquor divina.
Puèi vos sètz munits de pan de froment
E d'un gigòt cuèch. Aquò's suffisent.
Anatz veire lèu la joiosa vida.
Vite un cantalés - a vòstra causida -
Se met en dever de fa l'aligòt.
Totes coneissètz aquel bon fricòt.
Se prepara atal dins nòstra contrada.
Amb d'aiga sul fuòc una ola es montada.
I meton, d'abòrd, de burre e de sal.
Dins aquel bolhon, bièn gras et bien cald,
Còpan de pan blanc e de bon formatge.
Lo rol amb un pal mèscla lo potatge.
Lo fromatge fond, lo pan se confís.
D'abòrd l'aligòt s'escaufa, bolhís,
E coma un trachèl fialeja e s'estira.
Puèi lo cantalés, quand es fach, lo vira
Dins une faissèla. Avètz en dinnent,
Per plafond, amont... lo blu firmament,
E per napa, alai... la verda pelosa !
Assetats al rond, en banda joiosa,
Ambe de culhèrs, de cada costat,
A torn de ponhet, picatz dins lo plat.
De còps per ma fe quauqu'un s'empastica
E la scèna alara es tot plen comica.
Lo paùre cobés se met a tussir.
Per li far engolar lo missant bocin,
Sos amics, riguent de veire sa mina,
Lo gratan pels pès, li grifan l'esquina !
Mas tal del vesin se trufa e se ritz
Que sovent per el la farça fenís !...
Lo peis, cosinat ambe de burrada,
Sans tant de faiçons pren la davalada.
La giga corona oquel bèl festin,
Puèi, de temps en temps, per vos metre en trin,

Lo sant aliment que Bacchus onora
Dins de bòls florats tot'n cantent se liura.
" Glo ! glo ! m'acabatz !" s'o ditz lo barral !
Lo discors deven bruient e joial.
Lo vesin, en secrèt, blaga sa vesina
E li parla pas saiques de doctrina !...

Encara un copet e puèi, sul gazon,
Totes, un brigal fièrs, dansaretz en rond
La piquè, la valsa o la tornejaira.
Per marcar lo pas, una gaspejaira
Canta a plena voès un polit refrèn,
Que los montanhòls escotan de luèn...

Sul tard, vo'n tornatz tot'n cantent una.
Lo solelh se'n va, mas alai la luna,
Coma un lustre d'aur, mònta a l'orizont.
La natura entièira a cambiat de ton.
Sus la fin del jorn sembla reculhida.
La clartat del ser la rend pus polida.
La gleba, pels puèchs, a mai de verdor
E l'èrt embaumat a milhora odor.

Ara la clartat fadeja ambe l'ombra,
E, pensent qu'aval la forèst es sombra,
Lo puèch dels Mossons amont resplandís
E, de val cochant, lo lugar lusís !...

Ma museta aicí finís sa cantada.
Reprendrà pus tard, s'aquò vos agrada.
Es rauca e portant, vesètz, quand s'agís
De glorificar nòstre bèl païs,
S'avoariá pas jamai abenada.

Abètz son bonsoèr, e ma capelada !

*****

Que femna e sauma mena
Se tròba pas sens pena.

De raça
Lo can caça

*****